

Brüsszel, 2020.9.16.
COM(2020) 560 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

annak értékeléséről, hogy a tagállamok megfelelően azonosították-e a nemzeti joguk alapján szabályozott valamennyi bizalmi vagyongazdálkodási konstrukciót és hasonló, társulás jellegű jogi megállapodást, és megfelelően gondoskodtak-e arról, hogy azokra vonatkozzanak az (EU) 2015/849 irányelvben meghatározott kötelezettségek

I. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben a bűnözők a pénzügyi rendszer és a kereskedelem globalizációját, valamint a technológiai innovációt arra használták, hogy elrejtsek és világszerte mozgassák a jogellenesen szerzett pénzeszközöket. A jogi entitások és a társulás jellegű jogi megállapodások a gyakran összetett rendszereken és hálózatokon keresztül megvalósuló, jogszerű vállalati kereskedelemnek álcázott pénzmosás legfőbb eszközei, és azokat alaphüccselekmények, többek között adóbüccselekmények elkövetéséhez is használhatják.

A panamai dokumentumok és a Lux Leaks nyomán az Európai Unió lépéseket tett annak érdekében, hogy biztosítsa a jogi entitások és a társulás jellegű jogi megállapodások – köztük a tagállami jog vagy szokásjog által szabályozott, a bizalmi vagyionkezeléshez hasonló struktúrával vagy funkciókkal rendelkező, társulás jellegű jogi megállapodások – tényleges tulajdonosainak átláthatóságát.

Az (EU) 2015/849 irányelv¹ (a továbbiakban: pénzmosási irányelv) 31. cikke előírja, hogy a vagyionkezelők vagy a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokban a vagyionkezelővel egyenértékű pozíciót betöltő személyek:

- megfelelő, pontos és naprakész információt szerezzenek és tartsanak nyilván a társulás jellegű jogi megállapodás tényleges tulajdonosaira vonatkozóan;
- közöljék a kötelezett szolgáltatókkal a jogállásukat, és időben biztosítsák számukra a társulás jellegű jogi megállapodás tényleges tulajdonosaira vonatkozó információkat;
- a társulás jellegű jogi megállapodás tényleges tulajdonosaira vonatkozó információkat bevezessék egy olyan központi tényleges tulajdonosi nyilvántartásba, amelyet az az ország hoz létre, ahol a társulás jellegű jogi megállapodás letelepedett vagy tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy – amennyiben a vagyionkezelő letelepedési vagy tartózkodási helye az Unión kívül található – ahol a társulás jellegű jogi megállapodás üzleti kapcsolatot létesít vagy ingatlant szerez; valamint
- ha másik tagállamban kívánnak üzleti kapcsolatot létesíteni, bemutassák a központi tényleges tulajdonosi nyilvántartásba vételt tanúsító okiratot vagy annak kivonatát.²

A pénzmosási irányelv arra kötelezi továbbá a tagállamokat, hogy a fenti kötelezettségek megsértése eseteire állapítsanak meg hatékony, arányos és visszatartó erejű intézkedéseket vagy szankciókat.

Az EU-n belül használt bizalmi vagyionkezelési konstrukciók és társulás jellegű jogi megállapodások sokféleségének fényében a pénzmosási irányelv 31. cikkének (10) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a tagállamoknak azonosítaniuk kell a bizalmi vagyionkezeléshez

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 141., 2015.6.5., 73. o.). A 2018. május 30-i (EU) 2018/843 európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított irányelv (HL L 156., 2018.6.19., 43. o.).

² A jogi entitások tényleges tulajdonosának átláthatóságával kapcsolatos rendelkezések a pénzmosási irányelv 30. cikkében található.

hasonló struktúrával vagy funkciókkal rendelkező, társulás jellegű jogi megállapodásokat, és tájékoztatniuk kell a Bizottságot az ilyen jogi megállapodások kategóriáiról, jellemzőiről, megnevezéseiről és – adott esetben – jogalapjáról. A Bizottságnak ezen értesítéseket közzé kell tennie az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*.

A pénzmosási irányelv 31. cikkének (10) bekezdése emellett azt is előírja, hogy a Bizottság értékelje, hogy a tagállamok megfelelően bejelentették-e a tagállami jog alapján szabályozott bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat és hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokat, és megfelelően gondoskodtak-e arról, hogy azokra vonatkozzanak az ezen irányelvben meghatározott kötelezettségek. Ez a jelentés eleget tesz ennek a kötelezettségnek, és az a tagállami értesítéseken, a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemmel foglalkozó szakértői csoporton keresztül tett szóbeli és írásbeli észrevételeken, valamint a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) által készített elemzéseken és tudományos kutatásokon alapul.

II. Tagállami értesítések

A tagállami értesítések első listáját 2019. október 24-én tették közzé³, amelyet kétszer vizsgáltak felül, a legfrissebb listát pedig 2020. április 27-én tették közzé⁴. A harmadik lista képezi az e jelentésben foglalt elemzés alapját.

Tizenhat tagállam⁵ jelezte, hogy nemzeti joguk egyetlen bizalmi vagyonkezelési konstrukciót vagy hasonló, társulás jellegű jogi konstrukciót sem szabályoz.⁶

A többi tagállam a következő tájékoztatást küldte a nemzeti joguk által szabályozott bizalmi vagyonkezelési konstrukciókról vagy hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokról:

- Három tagállam⁷ és az Egyesült Királyság bejelentette, hogy a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat saját jogrendszerük szabályozza, három további tagállam⁸ pedig arról küldött értesítést, hogy a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra alkalmazandó jogról és azok elismeréséről szóló, 1985. július 1-i Hágai Egyezmény⁹ rendelkezései alapján a területükön elismerik a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat.
- Hét tagállam¹⁰ küldött értesítést a nemzeti joguk által szabályozott hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokról.

³ HL 2019/C 360/05., 28. o.

⁴ HL 2020/C 136/05., 5. o.

⁵ Ausztria, Belgium, Bulgária, Horvátország, Dánia, Észtország, Finnország, Görögország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Portugália, Spanyolország, Szlovákia, Szlovénia és Svédország.

⁶ Ugyan Portugália esetében is ez a helyzet, a portugál jog egy konkrét rendelkezése elismeri a külföldi bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat, és kizárólag Madeira szabadkereskedelmi övezetében megengedi, hogy üzleti tevékenységet folytassanak. (A 264/90. számú törvényerejű rendelettel módosított, 352-A/88. számú törvényerejű rendelet).

⁷ Ciprus, Írország, Málta.

⁸ Olaszország, Luxemburg és Hollandia bejelentette, hogy ratifikálta a Hágai Egyezményt. Megjegyzés: Ciprus, Málta és az Egyesült Királyság szintén ratifikálta az 1985. évi Hágai Egyezményt.

⁹ <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=59>

¹⁰ Csehország, Franciaország, Magyarország, Olaszország, Luxemburg, Románia és Hollandia.

- Két tagállam¹¹ olyan társulás jellegű jogi megállapodásokról küldött értesítést, amelyeket nemzeti joguk nem szabályoz kifejezetten, de amelyek a szerződő felek autonómiájának általános elvén alapulnak, és amelyeket joggyakorlat és jogelmélet határol körül. A pénzmossási irányelv 31. cikkének átültetése céljából Németország a pénzmossás elleni jogszabályaiban kifejezetten megemlíttette a fenti társulás jellegű jogi megállapodásokat.

Ezen értesítések elemzését a következő fejezet tartalmazza.

III. A társulás jellegű jogi megállapodások áttekintése

A pénzmossás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemre vonatkozó szabályok nem határozzák meg a társulás jellegű jogi megállapodások fogalmát, hanem példaként említik meg az angolszász szokásjog (common law) szerinti bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat. Az egyéb társulás jellegű jogi megállapodások attól függően fognak ide tartozni, hogy struktúrájukat vagy funkciójukat tekintve hasonlítanak-e a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz. A bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóan ezek a társulás jellegű jogi megállapodások lehetővé teszik a vagyon jog szerinti és tényleges tulajdonosának elkülönítését vagy szétválasztását. Ez nem feltétlenül jelenti a tulajdonjog megoszthatóságát, amely az angolszász szokásjogban jellemző, de polgári jogi szempontból el nem ismert fogalom.¹² Ezzel szemben a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások általában magukban foglalnak egy olyan mechanizmust, amelynek keretében a vagyont egy olyan személy gondjaira bízják, aki jogcímmel rendelkezik a vagyon vonatkozásában, vagy azt egy vagy több másik személy javára vagy meghatározott célból kezeli.¹³

Ez a fejezet áttekintést nyújt a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók és az azokhoz hasonló struktúrával vagy funkcióval rendelkező egyéb, társulás jellegű jogi megállapodások fő jellemzőiről. A felsorolás nem kimerítő jellegű.

III.1 Bizalmi vagyonkezelési konstrukciók

A bizalmi vagyonkezelési konstrukciók az angolszász szokásjogon alapuló joghatóságokban létrehozott olyan, társulás jellegű jogi megállapodások, amelyek keretében a vagyonrendelő bizonyos vagyont ruház át a vagyonkezelőre, aki azt a vagyonrendelő által meghatározott egy vagy több kedvezményezett javára kezeli. A bizalmi vagyonkezelési konstrukciókban tartott eszközök a vagyonkezelő saját vagyonától elkülönülő vagyont képeznek, miközben más felek, például a vagyonrendelő és a vagyonkezelést ellenőrző személy szintén bizonyos fokú ellenőrzést vagy befolyást gyakorolhatnak a vagyon felett. A bizalmi vagyonkezelési konstrukciók összetett struktúrája megnehezíti a tényleges tulajdonosok azonosítását, és a bizalmi vagyonkezelési viszony valódi természetének meghatározásához további

¹¹ Németország és Olaszország.

¹² Sándor, I. (2015) „The legal institution of the trust in the economy and law of Eastern European countries”, *European Scientific Journal* 2015. áprilisi különdiadás 1857–7881., 139–149. o.

¹³ Sepp, K. (2017). „Legal Arrangements Similar to Trusts in Estonia under the EU’s Anti-money-laundering Directive”, *Juridica International*, 26. szám (56–65. o.).

erőfeszítésekre van szükség.¹⁴ A pénzmosási ügyek elemzéséből az derül ki, hogy a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókkal való visszaélés kockázata növekszik, ha a bizalmi vagyonkezelési konstrukció több résztvevője ugyanazon természetes vagy jogi személy, vagy ha a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat külföldi joghatóságokban hozzák létre.

Három tagállam és az Egyesült Királyság arról számolt be, hogy a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat saját jogrendszerük szabályozza, amely részben vagy egészben az angolszász szokásjogon alapul. Vagy Írországhoz és az Egyesült Királysághoz hasonlóan konkrétan azonosították a *kifejezett bizalmi vagyonkezelést*, vagy Ciprushoz¹⁵ és Máltához¹⁶ hasonlóan általánosságban utaltak a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra. Ciprus a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók egy alkategóriájáról, mégpedig a *nemzetközi bizalmi vagyonkezelési konstrukciókról* is értesítést küldött.¹⁷

Mind a négy fent említett ország utal a felek által önként létrehozott bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra, kizárva ezáltal azokat a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat, amelyeket a törvény erejénél fogva írnak elő, vagy amelyek valamely kifejezett bizalmi vagyonkezelési konstrukció fizetésektelenségéből erednek, amelyeket általában *statutory*, *constructive* vagy *resulting trust*ként határoznak meg. Ez a pénzmosási irányelv rendelkezéseit tükrözi.

A bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat azonban más tagállamokban is elismerhetik. Például annak ellenére, hogy Litvánia nem jelentett be olyan bizalmi vagyonkezelési konstrukciót vagy hasonló, társulás jellegű jogi megállapodást, amelyet nemzeti joga elismerne, a szakirodalom rámutat arra, hogy a litván polgári törvénykönyv (Negyedik Könyv (Anyagi jog), I. rész (Dolgok), VI. fejezet (Bizalmi vagyonkezelési jog)) a nemzeti jog keretében bevezeti a bizalmi vagyonkezelés fogalmát. A 4.106. cikk különösen átfogó jogokat biztosít a vagyonkezelő részére a vagyon felett, ami lényegében megegyezik a tulajdonos jogaival. E társulás jellegű jogi megállapodás értelmében mind a tulajdonos, mind a vagyonkezelő dologi jogokkal rendelkezik a vagyon felett, ami e társulás jellegű jogi megállapodást nagyon hasonlóvá teszi az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyonkezelési konstrukcióhoz.¹⁸

Három további tagállam, nevezetesen Olaszország, Luxemburg és Hollandia arról küldött értesítést, hogy habár a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat nemzeti joguk nem szabályozza, jogrendszerük az általuk ratifikált 1985. évi Hágai Egyezmény rendelkezései alapján elismeri azokat. Jóllehet Belgium nem jelentett be olyan, társulás jellegű jogi megállapodást, amelyet nemzeti joga elismerne, a szakirodalom arra utal, hogy hasonló helyzetben van, mint az említett három tagállam, mivel a nemzetközi magánjogról szóló polgári törvénykönyve (XII. fejezet) tartalmazza a bizalmi vagyonkezelés fogalmát. Ezek a

¹⁴ FAFT és Egmont-csoport (2018. július), *Concealment of Beneficial Ownership*.

¹⁵ Vagyonkezelői törvény (CAP 193).

¹⁶ A bizalmi vagyonkezelési konstrukciókról és a vagyonkezelőkről szóló törvény (a máltai törvénytár 331. fejezete).

¹⁷ Nemzetközi bizalmi vagyonkezelési konstrukciókról szóló törvény (a 20(I)/2012. és a 98(I)/2013. sz. törvénnyel módosított 69(I)/92. sz. törvény).

¹⁸ Sándor, I. (2016) „Different Types of Trust from an Ownership Aspect”, *European Review of Private Law*, 6. kötet, 2016., 1189–1216. o.

rendelkezések a belga jog alapján nem teszik lehetővé a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók létrehozását, viszont elismerik a külföldi jog alapján jogszerűen létrehozott bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat.¹⁹

III.2 A pénzmosási irányelvben azonosított és a tagállamok által bejelentett, bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások

Míg az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat a polgári jogban aligha lehetne reprodukálni, az egyéb társulás jellegű jogi megállapodások jelentős hasonlóságokat mutatnak funkciójuk vagy struktúrájuk tekintetében.²⁰ E jogi megállapodásokban a jog szerinti és a tényleges tulajdonos különválasztása nem feltétlenül olyan erőteljes, mint a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók esetében, ugyanakkor olyan vagyonkezelői köteleket hoznak létre, amely hasonló a bizalmi vagyonkezelés keretében biztosítottéhoz.

III.2.a Fiducie

A *fiduciék* a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) és a pénzmosási irányelv által kifejezetten a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóként azonosított társulás jellegű jogi megállapodások közé tartoznak. E társulás jellegű jogi megállapodások általában egy három fél részvételével megvalósuló rendszeren alapulnak, amelyben a vagyont egy vagy több átruházó egy vagy több azonosított kedvezményezett javára egy vagyonkezelőre ruházza át. Az ilyen rendszer együtt jár azzal, hogy a vagyont elkülönítik az átruházó személyes vagyonától. E társulás jellegű jogi megállapodás keretében a vagyonkezelő az átruházóval kötött megállapodás feltételei szerint köteles a vagyont kezelni.

A *fiducie* meglehetősen gyakori társulás jellegű jogi megállapodás Európában, különösen a francia nyelvű és a latin országokban. A *fiducie* sajátos jellemzői a különböző tagállamok és az adott nemzeti jogrendszerek függvényében eltérőek lehetnek és azokhoz igazodhatnak. Három tagállam jelentett be ilyen típusú jogi megállapodásokat, amelyeket közvetlenül a nemzeti joguk szabályoz. Ez a helyzet a francia *fiducies* (a francia polgári törvénykönyv 2013. cikke), a luxemburgi *contrats fiduciaires* (2003. július 27-i törvény) és a román *fiducia* (a román polgári törvénykönyv 773–791. cikke) esetében.

Más esetekben a hasonló jogi megállapodások a szerződő felek autonómiájának általános elvén alapulnak, és azokat joggyakorlat és jogelmélet határolja körül. Ez a helyzet például az Olaszország által bejelentett vagyonkezelői megbízás (*mandato fiduciario*) esetében. Bár nincsenek olyan nemzeti rendelkezések, amelyek szabályoznák az ilyen típusú szerződéseket, azok szokás szerint a *fiduciának* megfelelő rendszer formáját öltik, és azonos hatásokkal járnak a vagyon elkülönítése és az egy vagy több kedvezményezett javára történő átruházása tekintetében.

¹⁹ Wautelet, P. (2005) „Le nouveau droit international privé belge”, *Euredia: Revue de Droit Bancaire et Financier*, 111–134. o.

²⁰ Schmidt, K. (2016) „Trust as a Legislative Challenge: Bipolar Relation vs Quasi-Corporate Status? – Basic Trust Models in Legal Practice, Theory, and Legislation”, *European Review of Private Law*, 6. kötet, 995–1010. o.

Az olasz *mandato fiduciario*hoz hasonlóan a spanyol *fiducia* ugyancsak a szerződő felek autonómiáján alapul, amelyet a spanyol polgári törvénykönyv 1255. cikke határoz meg. E társulás jellegű jogi megállapodás keretében a vagyonkezelő olyan jogcímmel rendelkezik a vagyon vonatkozásában, amely nem jelenti a tulajdonjog átruházását, azonban lehetővé teszi számára, hogy harmadik felekkel szemben tulajdonosként járjon el, illetve a vagyont teljes hatáskörrel kezelje.²¹ Spanyolország nem küldött értesítést ilyen társulás jellegű jogi megállapodásról, mivel úgy véli, hogy az ilyen típusú szerződés nem tekinthető a bizalmi vagyonkezelési konstrukcióhoz hasonlóknak, mivel a vagyonkezelő tulajdonjoga csak formális, és szigorú értelemben véve nem történik vagyonátruházás. E társulás jellegű jogi megállapodás azonban az e jelentésben vizsgált, egyéb bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokhoz hasonlóan a vagyonnal kapcsolatban hatékony, ámbár korlátozott jogcímet biztosít a vagyonkezelő részére. A kedvezményezett jogainak védelme a bizalmi vagyonkezeléshez képest az e jelentésben vizsgált, egyéb bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló megállapodásokéhoz hasonlóan szintén alacsony szintű. Ezenfelül a vagyonkezelői jogcím meglétére vonatkozó nyilvános értesítés hiányában a vagyonkezelő a jóhiszemű harmadik felek szemében egyedüli tulajdonosaként jelenik meg.

Mindezen hasonlóságok arra engednek következtetni, hogy a spanyol *fiducia* a bizalmi vagyonkezeléshez hasonló funkciókkal bír, ami indokolta volna a pénzmosási irányelv 31. cikkének (10) bekezdése szerinti bejelentését. Fontos megjegyezni, hogy nem elszigetelt esetről van szó. Egy másik példa, amikor a szakirodalom úgy ítéli meg, hogy a latin *fiducián* alapuló jogi megállapodások – hacsak a törvény nem tiltja azokat – hasonlóknak a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra, Hollandia, amely szintén nem küldött értesítést erről a jogi megállapodásról.²²

A szóban forgó kategóriát ki lehetne terjeszteni a nemzeti jog alapján elismert egyéb, társulás jellegű jogi megoldásokra is, amelyek – néhány, például a felek között létrejött kötelelem jellege terén meglévő különbség ellenére – hasonló jellemzőkkel rendelkeznek. E kategóriára jó példa a Magyarország által bejelentett *bizalmi vagyonkezelő* (a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a bizalmi vagyonkezelőkről és tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvény).²³ E társulás jellegű jogi megállapodás keretében a vagyonkezelő köteles a saját nevében a kedvezményezett javára kezelni a vagyonrendelő által a tulajdonába helyezett vagyont, amiért a vagyonrendelő köteles díjat fizetni.

Egy másik példa az Olaszország által bejelentett *vincolo di destinazione* (az olasz polgári törvénykönyv 2645b. cikke), amely egy olyan rendszerből áll, amelyben a nyilvántartásba vett ingatlanvagyon vagy vagyontárgyak tulajdonosa kötelemet hoz létre a vagyon felett. E kötelelem értelmében a vagyont csak a tulajdonos által meghatározott konkrét célból lehet kezelni és felhasználni.

²¹ Martin, S. (2007) „Trusts in American law and some of their substitutes in Spanish law: Part II”, *Trusts & Trustees*, 13. kötet, 7. szám, 242–251. o.

²² van Veen, W. J.M. és Duin, H. M.C. (2016) „Dutch Trusts and Trust-Like Arrangements”, *European Review of Private Law*, 6. kötet, 2016., 973–994. o.

²³ Lásd: Sándor (2016).

III.2.b Treuhand

A *Treuhand* a FATF előírásaiban és a pénzmosási irányelvben egyaránt kifejezetten a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóként azonosított, társulás jellegű jogi megállapodások közé tartozik. A *Treuhand* a német és az osztrák jogrendszerre jellemző, a szerződő felek autonómiájának általános elvén alapuló, jogi személyiség nélküli, társulás jellegű jogi megállapodás. E rendszer értelmében valamely személy (*Treugeber*) valamilyen vagyont vagy tulajdonosi jogokat ruház át egy másik személyre (*Treuhänder*), aki a két fél közötti szerződésnek megfelelően jogosult e vagyon kezelésére. Az ilyen szerződéses jogviszony különböző funkciókat tölthet be. Ez a leggyakrabban – ahogy azt az OECD²⁴ is elismeri – a letéti szerződés célját szolgálja. Ez arra enged következtetni, hogy a *Treuhand* e típusai nem tekinthetők a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóknak.

Rugalmasságának köszönhetően azonban a *Treuhand* struktúrája úgy is kialakítható, hogy a bizalmi vagyonkezelési konstrukcióhoz hasonló funkciót töltsön be. Ez lehet helyzet például abban az esetben, ha a *Treuhandot* vállalati részvények átruházására és kezelésére használják²⁵. Az OECD²⁶ megerősítette a *Treuhand* e típusának a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemmel kapcsolatos jelentőségét, és megjegyezte, hogy arra a tényleges tulajdonosok tekintetében átláthatósági kötelezettségeknek kell vonatkozniuk.

A *Treuhandról* egyetlen tagállam sem küldött értesítést. A tagállamok rámutattak arra, hogy nem lehet összehasonlítani a *Treuhandot* és a bizalmi vagyonkezelést, főleg azért, mert a *Treuhänder* nem tudja különválasztani a vagyont saját vagyonától, és mert e jogi megállapodást leginkább letéti jogviszonyként alkalmazzák.

A szakirodalom szerint a *Treuhand* – annak polgári jogi eredetéből fakadó strukturális különbségek ellenére is – a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló jellemzőkkel rendelkezik. A *Treuhand* letéti jogviszonyként való általános alkalmazása is ismert. A fentieknek megfelelően azonban úgy tűnik, hogy nem ez az egyetlen olyan funkció, amelyet a *Treuhand* betölthet, mivel például magánvagyon-kezelési mechanizmusként is szolgálhat.²⁷ A fenti információk – amellet, hogy Ausztria és Németország egyaránt bevezette a *Treuhand* holdingtársaság vagyonának tényleges tulajdonosaival kapcsolatos információk közzétételére vonatkozó kötelezettséget – arra engednek következtetni, hogy a *Treuhandot* a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásnak kell tekinteni.

²⁴ OECD – Adóügyi átláthatósággal és információcserével foglalkozó globális fórum – A megkeresés alapján történő információcseréről szóló szakértői jelentés – Ausztria, 2018.

²⁵ Ilyen esetekben Ausztria és Németország egyaránt arra vonatkozó rendelkezéseket vezetett be nemzeti jogába, hogy gondoskodni kell a *Treuhandban* részt vevő felek kilétének felfedéséről. Az osztrák jogi entitások tényleges tulajdonosi nyilvántartása információkkal szolgál a *Treugeber* és a *Treuhänder* személyéről, ha a *Treuhand* többi mint 25 %-os részesedéssel rendelkezik valamely jogi entitásban.

²⁶ OECD – Adóügyi átláthatósággal és információcserével foglalkozó globális fórum – A megkeresés alapján történő információcseréről szóló szakértői jelentés – Ausztria és Németország, 2018.

²⁷ Lásd: Schmidt (2016).

III.2.c Fideicomiso

A *fideicomiso* a FATF előírásaiban és a pénzmosási irányelvben egyaránt kifejezetten a bizalmi vagyongazdálkodási konstrukciókhoz hasonlóként azonosított, társulás jellegű jogi megállapodások közé tartozik. E jogi megállapodás Latin-Amerikában a legelterjedtebb, ahol az az angolszász szokásjog szerinti, élők közötti bizalmi vagyongazdálkodásnak felel meg. Földrajzi sajátosságait tekintve ez a jogi megállapodás nem bír jelentőséggel az EU szempontjából.

Az EU-ban fellelhető egyéb, társulás jellegű jogi megállapodások a *fideicomiso*hoz hasonlóan a latin *fideicommissum*ból erednek (pl. *fideicommissus*, *fedecompresso*, *familienfideikommissus*). A legtöbb esetben e társulás jellegű jogi megállapodásokat vagy eltörölték, vagy csak törvényes gyámok számára teszik lehetővé a kiskorú vagy fejlődési rendellenességgel élő személyek vagyonának kezelése céljából. A szakirodalom²⁸ elismeri, hogy e jogi megállapodások – amelyek esetében a végrendelkező gyámat jelöl ki, aki a kedvezményezett javára kezelni fog bizonyos vagyont – struktúrájukat tekintve hasonlóságokat mutatnak az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyongazdálkodási konstrukciókkal. Ennélfogva ezek a 31. cikk hatálya alá tartoznak. A tagállamok azonban egyetlen ilyen társulás jellegű jogi megállapodásról sem küldtek értesítést.

Másrészről a hitbizományi helyettesítés vagy a megmaradó hitbizományhoz hasonló jogi megállapodások esetében a vagyon átvevője az egyedüli tulajdonos, és a vagyont (vagy a várományt) csak annak halálakor adják át a kedvezményezettnek. Ilyen esetekben a vagyont kezelő személy korlátozások nélkül, teljes mértékben részesülhet a vagyonból, ami általában jellemző a vagyongazdálkodási megállapodásra. Ily módon ezek a megállapodások sem struktúrájukban, sem funkciójukban nem hasonlítanak a bizalmi vagyongazdálkodási konstrukcióra, azaz abban, hogy bizonyos vagyont – tulajdonjoga vagy kezelése szempontjából – külön kell választani annak tényleges tulajdonosaitól. Valamely későbbi kedvezményezett vagyon feletti (lehetséges) várományosi jogcíme nincs hatással a megállapodásra, mivel az csak az első kedvezményezett halálakor lép hatályba. Tehát, ahogy azt több tagállam is megjegyezte, úgy tűnik, hogy ezek a megállapodások nem tekinthetők a bizalmi vagyongazdálkodási konstrukciókhoz hasonlóknak.

III.2.d Svěrenský fond

A *svěrenský fond*ról a Cseh Köztársaság küldött értesítést (a cseh polgári törvénykönyv 1448. és azt követő cikkei). Ez egy olyan egyedülálló, társulás jellegű jogi megállapodás, amelyhez nincs hasonló más uniós tagállamokban. E társulás jellegű jogi megállapodás keretében sem a vagyonrendelő, sem a vagyongazdálkodó nem rendelkezik jogcímmel a vagyon vonatkozásában. E vagyon tulajdonos nélküli vagyonná válik, amelyet a vagyongazdálkodónak a kedvezményezettek javára kell kezelnie. Sajátosságai ellenére ez a megállapodás az angolszász szokásjog szerinti

²⁸ Honoré, T. (2008) „On Fitting Trusts into Civil Law Jurisdictions”, *University of Oxford Legal Research Paper Series*, 27/2008. számú dokumentum.

bizalmi vagyonkezelési konstrukcióval megegyező funkciót tölt be, azaz különválasztja a jog szerinti és a tényleges tulajdonosokat.²⁹

III.2.e Alapok

A befektetési alapokra vonatkozó uniós szabályok nem előíró jellegűek az ilyen alapok esetleges jogi struktúráját illetően. Ennek következtében a befektetési alapok befektetési társaságok, bizalmi vagyonkezelési konstrukciók vagy hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások formáját ölthetik. A befektetési alapok funkciójukat tekintve hasonlóságokat mutatnak a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókkal abból a szempontból, hogy a befektetők e megállapodások révén egy szakember javára lemondanak a döntési jogukról.³⁰ Az e típusnak megfelelő alapokról egy tagállam, mégpedig Hollandia küldött értesítést, amely a zárt végű alapok egy sajátos típusáról, a *fonds voor gemene rekening*ről tett bejelentést (a társasági adóról szóló 1969. évi törvény 2. cikke).

Más tagállamok a befektetési alapok tekintetében egyedi megközelítéseket követtek. Luxemburg például a *fonds communs de placement* és a *sociétés d'investissement à capital variable* esetében előírja, hogy a pénzügyi irányelv 30. cikke értelmében közzé kell tenni azok tényleges tulajdonosaira vonatkozó információkat. A rendelkezésre álló információkból az derül ki, hogy nincs egységes megközelítés az alapok (köztük a nyugdíjalapokkal) vonatkozásában, és hogy továbbra is kérdéses, hogy miként kell kezelni ezeket a szerződéses formát öltő alapokat.

III.2.f Alapítványok

Az alapítványok az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyonkezelési konstrukció polgári jogi megfelelőjének tekintendők, hiszen azokat hasonló célokra használhatják³¹. A pénzügyi irányelv jól tükrözi ezt az egyenértékűséget, és az alapítványokra a tényleges tulajdonosok kapcsán ugyanazokat a kötelezettségeket rója, mint a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra és a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokra. Az alapítványok azonban jogi személyiséggel rendelkeznek, és mint ilyenek, nem tartozhatnak a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások kategóriájába. A jogi személyiséggel rendelkező alapítványokról csak egy bejelentés érkezett, amelyet azóta visszavontak.

Németország értesítést küldött egyrészről a *nichtrechtsfähige Stiftungen*ről, amely a jogi személyiséggel nem rendelkező alapítványok egyik típusa, feltéve, hogy az ilyen alapítványok az alapító érdekeit kívánják szolgálni, valamint a „*struktúrájukat és funkciójukat tekintve ezen alapítványoknak megfelelő egyéb, társulás jellegű jogi megállapodásokról*”. Az OECD elemzése szerint a *nichtrechtsfähige Stiftungen* céljuktól függetlenül *Treuhand*nak tekinthetők. Ez indokolja e jogi megállapodás bejelentését, habár a

²⁹ Lásd: Sándor (2016).

³⁰ Kulms, R. (2016) „Trusts as Vehicles for Investment”, *European Review of Private Law*, 6. kötet, 2016, (1091–1118. o.).

³¹ FATF (2006. október), *The misuse of corporate vehicles, including trust and company service providers*.

rendelkezésre álló információk nem elegendőek ahhoz, hogy alátámasszák annak olyan esetekre való korlátozását, amikor az alapítvány kizárólag az alapító érdekeit szolgálja. A „*struktúrájukat és funkciójukat tekintve ezen alapítványoknak megfelelő egyéb, társulás jellegű jogi megállapodások*” bejelentése túl homályosnak tűnik a pénzmosási irányelv céljának elérése szempontjából³², ami nem más, mint a jogbiztonság és az egyenlő versenyfeltételek biztosítása annak egyértelmű meghatározása révén, hogy az Unióban létrehozott mely társulás jellegű jogi megállapodások tekintendők a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóknak.

III.3 Egyéb, társulás jellegű jogi megállapodások

A szakirodalom azonosítja azokat a társulás jellegű jogi megállapodásokat is, amelyek struktúrájuknál fogva a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóknak tekinthetők. Idetartozik például a gyámság, a gondnokság és a hagyatéki gondnokság. A tagállamok azonban nem küldtek értesítést ilyen társulás jellegű jogi megállapodásokról.

Másrészt, ahogy azt a FATF is elismerte, számos egyéb, társulás jellegű jogi megállapodás is alkalmazható a tényleges tulajdonos és a vagyon közötti kapcsolat elrejtése céljából³³, struktúrájukat és funkciójukat illetően mégsem tekinthetők a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóknak. Ilyen megállapodások például a következők:

- *Az életbiztosítási szerződések* a bizalmi vagyonkezelési konstrukcióhoz hasonló funkciót betöltő megállapodásnak tekinthetők.³⁴ A pénzmosási irányelv és a Szolvencia II. irányelv³⁵ azonban már tartalmaz egyedi rendelkezéseket e termékekre vonatkozóan, ennélfogva e szerződések külön kezelendők.
- *Letéti szerződéseket* azzal a céllal kötnek, hogy meghatározzák a vagyonátruházási eljárás részleteit. A letéti ügynök az ügyletben részt vevő mindkét fél tekintetében kezesként jár el, ő maga azonban nem vesz részt az ügyletben.
- *A névleges tulajdonosok* a bizonyos vagyonnal kapcsolatos utasítások alapján a tényleges tulajdonos nevében járnak el. A vagyonátruházáshoz bizalmi vagyonkezelési konstrukcióra, ahhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásra vagy polgári jogi szerződésre van szükség, amely szabályozza a névleges tulajdonosi jogviszonyt.
- Az egyéb megállapodások, például a *csendestársi megállapodások* tekintetében a rendelkezésre álló információk nem meggyőzőek abból a szempontból, hogy ezek a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonlóknak tekintendők-e vagy sem.

IV. A pénzmosási irányelvben foglalt kötelezettségek társulás jellegű jogi megállapodások általi teljesítése

³² Az (EU) 2018/843 irányelv (29) preambulumbekkezdése.

³³ FAFT és Egmont-csoport (2018. július), *Concealment of Beneficial Ownership*.

³⁴ Ugyanott.

³⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (2009. november 25.) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II) (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 335., 2009.12.17., 1. o.

A pénzmosási irányelv 31. cikke előírja, hogy a vagyonkezelőknek vagy a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásban a vagyonkezelővel egyenértékű pozíciót betöltő személyeknek eleget kell tenniük a tényleges tulajdonosra vonatkozó információk nyilvántartásával és benyújtásával kapcsolatos kötelezettségeknek. E kötelezettségek végrehajtását illetően a tagállami értesítések áttekintése töredezett képet mutat, ami arra utal, hogy a szóban forgó, társulás jellegű jogi megállapodások azonosítása és besorolása összetett feladat.

Az alábbi összefoglaló az ötödik pénzmosási irányelv³⁶ átültetésének határideje előtt vagy röviddel azt követően a tagállamoktól gyűjtött információkon alapul. Ezek az információk nem mindig foglalták magukban az alkalmazandó jogi rendelkezéseket, és nem tükrözhatték teljes mértékben, hogy a tagállamok helyesen ültették-e át a pénzmosási irányelv 31. cikkének rendelkezéseit. E rendelkezések tagállamok általi helyes átültetésének elmulasztásával megfelelő eljárás útján fognak foglalkozni.

Azok a tagállamok, amelyek bejelentették, hogy saját joguk bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat vagy hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokat szabályoz, általában olyan jogszabályokat fogadtak el, amelyek arra kötelezik e társulás jellegű jogi megállapodásokat, hogy megfelelő információkat szerezzenek és tartsanak nyilván a tényleges tulajdonosokról. Néhány tagállamban még nem lépett hatályba ilyen jogszabály. E kötelezettségek általában a vagyonkezelőt terhelik, és egyes esetekben az irányelv 31. cikkével összhangban meghatározzák, hogy az információknak a bizalmi vagyonkezelési konstrukcióban részt vevő személyek kilétére is ki kell terjedniük. A fent említett tagállamok többsége ugyanazokat a kötelezettségeket alkalmazza a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókhoz hasonló egyéb, társulás jellegű jogi megállapodásokra is. Egyes esetekben e jogi megállapodásokat pontosan meghatározzák (pl. *fiducies*).

Ami azokat a tagállamokat illeti, amelyek azt közölték, hogy nem rendelkeznek olyan bizalmi vagyonkezelési konstrukciókkal vagy hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokkal, amelyeket saját jogrendszerük szabályoz, többségük olyan jogszabályokat fogadott el, amelyek előírják a külföldi bizalmi vagyonkezelési konstrukciók és a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások számára, hogy megfelelő információkat szerezzenek és szolgáltatassanak a tényleges tulajdonosokról. Általában véve a terjedelmes és kétértelmű értesítések arra engednek következtetni, hogy nehézségekbe ütközött a vonatkozó, társulás jellegű jogi megállapodások különböző típusainak kezelése. Egyes esetekben a külföldi bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra rótt kötelezettségekkel kapcsolatos információk nem egyértelműek, pontatlanok (pl. helyette jogi személyekre való hivatkozás) vagy hiányoznak.

Ami a tényleges tulajdonosokra vonatkozó megfelelő információk megszerzésének és nyilvántartásának elmulasztása esetén alkalmazandó, bejelentett szankciókat és egyéb visszatartó erejű intézkedéseket illeti, a tagállamok által megosztott információk töredezett képet mutatnak. Általában véve azok a tagállamok, amelyek előírják a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók és a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások számára, hogy bekérjék a tényleges tulajdonosra vonatkozó információkat, közigazgatási pénzbírságokat vetnek ki (pl. átalányösszegek, napi pénzbírságok). Az összegek jelentős

³⁶ Az (EU) 2018/843 irányelv (lásd az 1. lábjegyzetet).

eltéréseket mutatnak (a néhány ezer eurótól akár egy- vagy több millió euróig is terjedhetnek), és különböző paraméterek alapján határozhatók meg vagy növekedhetnek. A tagállamok kisebbik része büntetőjogi szankciókról is beszámolt, ideértve a szabadságvesztést is, habár zavarosnak tűnik, hogy a rendelkezésre bocsátott információk valójában általában a vállalkozásokra vonatkozó nyilvántartásba vételi követelményekre vonatkoznak-e ahelyett, hogy a tényleges tulajdonosokra vonatkozó információk benyújtására vonatkoznának. Hasonló megfontolások vonatkoznak az olyan intézkedésekre is, mint a működési tilalom vagy a cégjegyzékből való törlés. Néhány esetben az átláthatósági és a nyilvántartásba vételi kötelezettségekre vonatkozó nemzeti szabályok be nem tartása az ilyen megállapodások érvénytelenítéséhez vezet.

Az olyan szabályokat bevezető tagállamok, amelyek arra kötelezik a bizalmi vagyonkezelési konstrukciókat és a hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokat, hogy tényleges tulajdonosokra vonatkozó információkat szerezzenek és tartsanak nyilván, egyben arra is kötelezik őket, hogy ezeket az információkat közöljék a kötelezett szolgáltatókkal. Úgy tűnik azonban, hogy az ezzel kapcsolatos tagállami megközelítések nem egységesek. Több tagállam számolt be olyan nemzeti jogszabályokról, amelyek a pénzügyi irányelv 31. cikkének rendelkezéseit tükrözik. Bizonyos esetekben a tagállamok csak azt jelezték, hogy azok a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók kötelesek tényleges tulajdonosokra vonatkozó információkat beszerezni és nyilvántartani, amelyek az adott tagállamban üzleti tevékenységet kezdenek, de nem utalt a vagyonkezelő illetőségével kapcsolatos szempontokra, ami ily módon továbbra sem egyértelmű. Végezetül más esetekben a tagállamok olyan általános vagy pontatlan információkat szolgáltattak, amelyek nem foglalkoznak a bizalmi vagyonkezelési konstrukciók vagy hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások konkrét helyzetével.

A tagállamok többsége nem szolgáltatott elegendő információt ahhoz, hogy egyértelmű képet lehessen alkotni a más tagállamban letelepedett bizalmi vagyonkezelési konstrukciókra vonatkozó, arra irányuló kötelezettségekről, hogy a más tagállamok területén folytatott üzleti tevékenységek folytatása esetében nyilvántartásba vételt tanúsító okiratot kell benyújtani. Az ezzel kapcsolatban benyújtott információk sok esetben túl általánosak voltak (pl. a nemzeti központi tényleges tulajdonosi nyilvántartások 2021 márciusáig esedékes összekapcsolására hivatkoztak), nem voltak egyértelműek, hiányoztak vagy arra utaltak, hogy a vonatkozó jogszabályok még nem léptek hatályba.

V. Következtetések

A pénzügyi és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemmel foglalkozó nemzetközi közösségen belül nem készült meggyőző elemzés arról, hogy mi minősül a bizalmi vagyonkezelési konstrukcióhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásnak. Ez a jelentés az első uniós szintű kísérlet arra, hogy a tagállamoktól kapott információk és a tudományos világ által készített elemzések alapján elemezzék azokat a társulás jellegű jogi megállapodásokat, amelyek a tagállami jog vagy szokásjog alapján az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyonkezelési konstrukcióhoz hasonlónak minősülhetnek.

Az elemzésből kiderül, hogy a pénzmosási irányelv 31. cikkében foglalt feltételekkel összhangban a társulás jellegű jogi megállapodások széles köre mutat hasonlóságokat az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyongazdálkodási konstrukcióval. A *Treuhand*hoz vagy a *Fiducié*hoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások funkciójuknál fogva, míg más társulás jellegű jogi megállapodások – mint a gyámság, a gondnokság és a hagyatéki gondnokság – struktúrájuknál fogva tekinthetők a bizalmi vagyongazdálkodási konstrukciókhoz hasonlóknak.

A pénzmosási irányelv 31. cikkének (10) bekezdése szerinti tagállami értesítések nem tartalmazták az összes fent említett megállapodást, ami arra utal, hogy nincs egységes megközelítés azzal kapcsolatban, hogy milyen jellemzők határozzák meg az angolszász szokásjog szerinti bizalmi vagyongazdálkodási konstrukcióval való hasonlóságot. Ezek az értesítések tehát csak az első kísérletet jelenthetik annak meghatározására, hogy a tagállami jog milyen hasonló, társulás jellegű jogi megállapodásokat szabályoz.

Ugyanakkor a bizalmi vagyongazdálkodási konstrukciókhoz hasonló, társulás jellegű jogi megállapodások azonosításával kapcsolatos egységes megközelítés hiánya miatt biztosított a jogbiztonság és az egyenlő versenyfeltételek, továbbá olyan joghézagok alakulhatnak ki, amelyek lehetővé teszik, hogy a kevésbé ismert megállapodásokat pénzmosási mechanizmusokhoz használják, ahogy az a jogi entitások esetében is történt.³⁷ E probléma kezelése érdekében a Bizottság mérlegelni fogja annak lehetőségét, hogy a tagállami jog által szabályozott vonatkozó, társulás jellegű jogi megállapodások azonosításához szükséges közös, objektív és következetes kritériumok meghatározása érdekében létrehozzanak egy tudományos és gyakorlati szakemberekből, pénzügyi információs egységekből és illetékes hatóságokból álló informális munkacsoportot. E gyakorlati technikai dokumentum kiadásához vezethet.

Ráadásul a tagállamok által az ilyen társulás jellegű jogi megállapodások kapcsán előírt kötelezettségek előzetes elemzéséből az is kiderülhet, hogy a következetes nyomkövetési és nyilvántartási keret létrehozásával kapcsolatban kitűzött cél még nem valósult meg.

A felülvizsgálat ugyanakkor rávilágít arra, hogy az alapok tekintetében a tényleges tulajdonosokra vonatkozó információk átláthatósága – az alapok jogi formájától függően – tagállamonként eltérő lehet. Ez változó mértékű átláthatóságot eredményez, amit az alapokra vonatkozó közös egyedi szabályok bevezetésével lenne érdemes kezelni ahhoz hasonlóan, ahogy arról a pénzmosási irányelv az alapítványok kapcsán már rendelkezik.

³⁷ <https://www.globalwitness.org/en/blog/three-ways-uks-register-real-owners-companies-already-proving-its-worth/>